

Grammatisk finithet i trumái

Carl Börstell

Sammanfattning

Traditionellt har tempusböjning och person-/numeruskongruens på verb varit de starkaste kriterierna för finithet. Det har dock visat sig vara svårapplicerade kriterier för många språk och finithet på satsnivå – huruvida en sats är självständig eller ej – har blivit en viktig fråga för definitionen.

Uppsatsen syftar till att beskriva och analysera finithetsfenomenet utifrån språket trumái.

Det tycks finnas flera fenomen som är tecken på en finithetsdistinktion i trumái, framför allt *-n/-e*-klitikan som markerar 3Abs på verbet vid absolutivargumentets frånvaro, samt FT-partiklarna som har en tempusfunktion. För imperativ verkar det vara så att imperativpartiklarna har en intern distribution baserad på person och animathet hos absolutivargumentet, vilket kan tolkas som att det finns en argumentkongruens frikopplad från den semantiska inkorporeringen av andraperson som subjekt. Gällande finithet på satsnivå finns det i trumái både finita och infinita satser som kan fungera som bisatser. I strukturer där verbet beter sig prototypiskt är satsen finit, medan andra strukturers verb tycks ha rört sig mot att bete sig nominellt, varpå satsen fungerar annorlunda och är infinit.

C-uppsats
i allmän språkvetenskap
15 hp, VT 2008
Handledare: Östen Dahl

Innehållsförteckning

Förklaring till förkortningar	i
1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Bakgrund	1
1.2.1 Vad är grammatisk finithet?	1
1.2.2 Huvudsats och bisats	3
1.2.3 Imperativformer	3
1.2.4 Trumaí	3
2. Metod	5
2.1 Material	5
2.1.1 Grammatik över trumaí	5
2.1.2 Kritik mot material	5
3. Resultat	6
3.1 Argument och ordföljd i trumaí	6
3.1.1 Argumentstruktur och kasus	6
3.1.2 Possessivkonstruktioner	8
3.2 Tidsreferentialitet i trumaí	9
3.2.1 Temporala adverb	9
3.2.2 Fokus-/tempuspartiklarna <i>ka_in</i> och <i>chi_in</i>	10
3.3 <i>-n/-e</i> -klitikan	13
3.4 Imperativformer i trumaí	14
3.5 Hjälppverb	15
3.6 Underordnade satser i trumaí	17
3.6.1 Dativkomplementsatser	17
3.6.2 Absolutivkomplementsatser	18
3.6.3 Direkttalsbaserade satser	19
3.6.4 Temporala/konditionala bisatser	20
3.6.5 Temporala bisatser med <i>-ki/-tl</i> -markör	21
3.6.6 Simultana bisatser	22
3.6.7 Avsiktsbisatser	23
3.6.8 Kausala bisatser	23
4. Diskussion	25
4.1 Tidsreferentialitet och finithet	25
4.2 Subjekt-verb-kongruens och finithet	27
4.3 Självständiga satser och finithet	29
4.4 Slutsats	33
4.5 Framtida forskning	37
5. Referenser	38

Förklaring till förkortningar

1	förstaperson
2	andraperson
3	tredjeperson
A	ergativargument i transitiv sats
Ablat	ablativ
Abs	absolutiv
Allat	allativ
AM	aspekt/modus
Aux	hjälpverb
Caus	kausativpartikel
Cop	kopula
Dat	dativ
Des	desiderativ (önskan)
Dir	direktiv (riktning)
Erg	ergativ
Foc	fokuspartikel
FT	fokus-/tempuspartikel
Imp	imperativpartikel
Instr	instrumentalis
KE	morfemet <i>ke</i> som signalerar markerad ordföljd
Neg	negation
NP	nominalfras
NzrEx	ex-nominaliserare (f.d. X)
O	absolutivargument i transitiv sats
Perf	perfektiv
PL	pluralis
Poss	possessiv
Purp	avsikt
Q	frågeord
Reas	anledning/syfte
<i>s</i>	-(i)s/-(e)s-klitika
SG	singularis
S	absolutivargument i intransitiv sats
(V)	vokal
VP	verbfras
(I)YI	morfemet (i)yi

1. Inledning

1.1 Syfte

Uppdelningen mellan finit och infinit har länge funnits inom grammatiktraditionen. Liksom inom många andra områden av lingvistikforskningen har utgångspunkten främst varit indoeuropeiska språk, men ju större perspektiv som antagits desto fler avvikelser från kärnan av finithet har upptäckts. För att kunna hitta generella tendenser för olika finithetsfenomen behövs många språk studeras, helst sådana som är strukturellt avvikande från varandra.

Avsikten med uppsatsen är att studera finithetsfenomen i språket trumaí genom att undersöka skillnader/likheter mellan huvud- och bisats samt *hur* finithetsdistinktionen uttrycks (om alls) i språket utifrån följande företeelser: tempusdistinktion, subjektmarkering samt imperativformer. Genom att göra detta hoppas jag kunna göra ett tillägg till forskningen kring grammatisk finithet ur ett universellt perspektiv.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Vad är grammatisk finithet?

Uppdelningen mellan finita och infinita verbformer är i grunden baserad på vilka former som är markerade för person-/numeruskongruens samt tempusböjningar kontra de former som inte har den markeringen. Kategoriseringen enligt dessa premisser är främst baserade på europeiska språk där de här typerna av kongruens och böjning är vanligt förekommande och dessutom ofta nödvändiga för att ett verb ska kunna vara matrispredikat i en sats. Det här leder även till en kategorisering på satsnivå då satser styrda av ett finit predikat blir finita och satser med infinita predikat blir infinita (Koptjevskaja-Tamm 1994: 1245).

Finithet på satsnivå är kopplat till vad satsen har för möjlighet att fungera som självständig sats dvs. om satsen har möjlighet att stå som huvudsats, baserat på finitheten hos satsens verb. Den typiska finita formen används främst inom ett enkelt påstående i realis. Modus kan sägas vara olika underkategorier till finithet, sådana som är kopplade till olika typer av talakter. Således är indikativ den till finithet sett mest prototypiska modusformen, i synnerhet när det handlar om en påståendesats (Anderson 2007: 2-3).

Anderson (2007) argumenterar att finithetsdistinktionen idealt rör egenskapen att på satsnivå kunna föra fram en självständig predikation. Nikolaeva (2007) kommenterar denna fokusering inom forskningen på självständighetskravet för satsers finithet. Hon ger exempel på studier som hävdar att självständiga satser måste vara finita samt att infinitet är kopplat

till inbäddade satser, trots att det finns exempel på självständiga satser som saknar tempus- och personböjning.

Satssjälvständighet och subjekt-verb-kongruens har länge ansetts stå i nära förhållande till varandra i kopplingen till finithet, men huruvida det förhållandet är syntaktiskt, morfologiskt eller semantiskt är fortfarande oklart eftersom det verkar finnas element kopplade till alla tre områden (Cowper 2002: 5).

Barron (2000) överger tanken om finithet som ett morfosyntaktiskt drag utan hävdar att det snarare rör sig om en semantisk företeelse kopplad till tid, referens och bestämdhet. Enligt henne är uppdelningen mellan finit och infinit inte vidare adekvat, särskilt som det finns morfologiska tempusformer som saknar en självständig tidsreferens (Barron 2000: 2). Verbal tempusmarkering är inte det enda sättet man kan uttrycka tidsreferentialitet på. Det finns möjligheter att referera till tid mer direkt med hjälp av anaforer (då man refererar till en tidpunkt som är given utifrån tidigare information) eller med tidsadverbial som mer specifikt refererar till en tidpunkt (Giorgi *et al.* 1997: 23). Gällande kriteriet för finithet är dock markering för grammatikaliserat tempus det viktiga, inte tidsreferens som sådan.

Både Koptjevskaja-Tamm (1994) och Barron (2000) tar upp frågan om hur icke-inflekterande språk kan hantera finithet, då de grundläggande egenskaperna som betecknar finithet är kopplade till just morfologi: "[S]ome languages make no distinction between independent and dependent verb forms. Thus, in some languages, like Mandarin Chinese and Lahu, verbs appear in the same uninflected form in all their functions." (Koptjevskaja-Tamm 1994: 1247). Barron argumenterar mot den morfologiska definitionen av finithet med argumentet om språk utan kongruens, däribland japanska som enligt vissa dessutom har aspekt snarare än tempus, där det ändå hävdas att språket har en distinktion finit/infinit. Detta skulle vara ett motbevis mot tanken om att kongruens är ett krav för finithetsdistinktionen (Barron 2000: 3).

Avseende självständigheten av en sats kopplat till dess verbs finithet gäller för många språk att det endast är finita verbformer som kan agera predikat i en sats. Man kan säga att det endast är verb i finit form som faktiskt kan agera som ett verb i en sats medan de infinita verbformerna delvis har förlorat sin verbkaraktär och ibland delar egenskaper med andra lexikala kategorier.

1.2.2 Huvudsats och bisats

Distinktionen mellan huvudsats och bisats är något som generellt definieras genom underordning och självständighet. Samordning och underordning (inbäddning) är de två huvudsakliga sätten att göra meningar mer komplexa. Samordning innebär att två satser är sammankopplade och har samma hierarkiska status, medan underordning innebär att två satser är sammankopplade, men där den ena (bisatsen) är underordnad och har en funktion i den andra (huvudsatsen). En sats som kan föra fram en egen predikation och som inte är hierarkiskt underordnad en annan sats betecknas som självständig (Crystal 1997: 94-95).

1.2.3 Imperativformer

Imperativ definieras som en modusform och fungerar även som en satstyp. Modus betecknar talarens inställning till det som yttras och i fallet med imperativ handlar det om att talaren önskar ge en order till den tilltalade. Sett till talhandlingstyp ger detta en modal skillnad mellan enkla påståendesatser och imperativsatser, då den första ämnar framföra information och den senare ämnar uttrycka en befallning.

Imperativ utmärker sig på så sätt att det till skillnad från andra former inte har samma möjlighet att relatera till vilken person som helst eftersom det handlar om en talhandling som direkt relaterar till situationen och närvarande deltagare, inga utomstående. Detta märks i det att imperativsatser oftast inte involverar något explicit subjekt, men trots detta är subjektet alltid kopplat till den/de tilltalade i talsituationen och är således underförstått.

1.2.4 Trumaí

Trumaí är ett isolatspråk som talas i Xingureservatet i centrala Brasilien. Det är främst i de tre byarna Terra Preta, Boa Esperança och Steinen som det bor trumaítalare (Guirardello 1999: 16). Von Steinen var den första att presentera någon sorts information om trumaífolket och deras språk år 1884, då endast med en kort ordlista. På 1950-talet gjordes antropologiska studier över trumaífolket av Quain och Murphy, men dessa avhandlade inte språket. De första riktiga språkstudierna som avhandlade språket trumaí gjordes under 1970-talet av Monod-Becquelin. Studierna avhandlade främst fonologi samt lite morfologi i trumaí. Monod-Becquelines studier efterföljdes av språkstudier av Guirardello under 1990-talet (Guirardello 1999: 17).

Enligt Guirardellos egna register fanns år 1999 endast 51 talare av trumaí. Historiskt har trumaífolket blivit kraftigt decimerade efter bland annat mässlings- och influensaepidemier, varför folket började tillämpa exogami i större utsträckning (Guirardello 1999: 16).

Nu för tiden är portugisiska ett starkt *lingua franca* i området, varför trumaí inte längre har en lika stark ställning. Bland den yngre generationen tar den starkare portugisiskan över genom att vara språket för arbete och framgång (Guirardello 1999: 16).

2. Metod

Uppsatsens syfte är att undersöka finithet utifrån språket trumaí, varför metoden baseras på att sätta sig in i fenomenet finithet samt applicera denna kunskap vid undersökning av trumaí. Den grammatik som utgör främsta källan för undersökningen (se 2.1.1 nedan) har analyserats med avsikt att identifiera de för finithetsfenomenet viktiga företeelserna i språket och huruvida dessa stämmer överens med de klassiska kriterierna för finithetsdefinitionen. Således har endast avsnitt som är relevanta för frågeställningen ingått i undersökningen. De relevanta delarna för frågeställningen är de som rör skillnaden mellan huvud- och bisats, samt morfosyntax kopplad till finithetsfenomen: dessa avser imperativformer, subjektsmarkörer på verb och tempusdistinktion. Undersökningen resulterar således i ett svar på frågan huruvida det går att upprätta en differentiering mellan finit och infinit i trumaí, samt för vilka områden detta gäller.

2.1 Material

2.1.1 Grammatik över trumaí

För att kunna sätta mig in i finithet som grammatiskt fenomen har en hel del tidigare forskning på området varit relevant inläsning. Den främsta källan för undersökningen av just trumaí är dock en avhandling (Guirardello 1999) som lägger fram en deskriptiv grammatik över språket trumaí med avsnitt från fonologi till morfosyntax och satstyper.

2.1.2 Kritik mot material

Eftersom grammatiken är skriven av en enskild person som själv inte är modersmålstalare av språket trumaí bör man inta en försiktig ställning till grammatikens kompletthet. I flera fall förklarar Guirardello själv att en viss företeelse inte fått ett säkerställt svar eftersom materialet inte varit tillräckligt/fullständigt. Då författaren själv inte är modersmålstalare är bedömningen av olika konstruktioners grammatikalitet gjord av enstaka informanter som tillfrågats under forskningsperioden. Detta kan medföra att eventuella idiolektskillnader skulle kunna ge missvisande svar och således även en eventuellt felaktig analys av den språkliga företeelsen.

Min egen undersökning utgår dock från att den beskrivning av språket som ges är korrekt.

3. Resultat

3.1 Argument och ordföljd i trumaí

3.1.1 Argumentstruktur och kasus

Trumaí är ett ergativt språk, vilket gör att argumentens kasusmarkeringar är beroende av satsens transitivitet. De förkortningar som används för argumenten i denna uppsats är identiska med de som listas av Guirardello (1999: 302):

S – det enda argumentet i prototypiska intransitiva satser.

A – det agentliknande argumentet i prototypiska transitiva satser.

O – det patientliknande argumentet i prototypiska transitiva och ditransitiva satser.

Dat – det mottagarliknande argumentet i prototypiska ditransitiva satser.

Vissa verb (t.ex. *chuda* 'göra/tillverka') har typiskt transitivt två argument, men istället för att applicera A och O på argumenten används istället S och Dat för agentliknande respektive patientliknande argument (Guirardello 1999: 42).

I intransitiva satser är ordföljden S V, förutom då den så kallade *-n/-e*-klitikan finns applicerad på verbet (se 3.3) och följderna blir V-S (dvs. en argumentmarkör finalt på VP:n). I intransitiva satser är det enda argumentet S markerat för absolutiv (vilket alltid är nollmarkerat och i senare avsnitt inte kommer att utmärkas) (Guirardello 1999: 303-304):

(1)

a. pet'ew-Ø achikida
 groda-Abs hoppa
 'Grodan hoppar.'

b. Ø achikida-n
 hoppa-3Abs
 'Han hoppar.'

För transitiva satser är ordföljden A O V, förutom då *-n/-e*-klitikan finns applicerad på verbet och följderna blir A V-O. A-argumentet är markerat för ergativt kasus *-ts/-ek/-(V)k* och O är nollmarkerat för absolutiv (Guirardello 1999: 304):

(2)

- a. ine-k atlat-Ø mapa
 3.SG-Erg panna-Abs ha.sönder
 'Han hade sönder pannan.'
- b. ine-k Ø mapa-n
 3.SG-Erg ha.sönder-3Abs
 'Han hade sönder den (en värdefull panna).'

För ditransitiva satser är ordföljden vanligtvis A O V Dat, förutom då *-n/-e*-klitikan finns applicerad på verbet och följderna blir A V-O Dat. Dat-argumentet kan dock enkelt flyttas till en annan position i satsen utan extra morfologi. A är markerat för ergativt kasus *-ts/-ek/-(V)k*, O är markerat för absolutiv *-Ø* och Dat får dativmarkering *-(V)tl/-ki/-(V)s* (Guirardello 1999: 305-306). Vissa intransitiva perceptions-, tanke- och talverb tar ett dativkomplement som kan vara enkelt eller utgöras av en komplementsats (se 3.6.1). Ordföljden blir då S V Dat, där subjektet får absolutivkasus och komplementet dativkasus (se exempel 3c nedan) (Guirardello 1999: 435, 216):

(3)

- a. kiki-k atlat-Ø kiti hai-tl
 man-Erg panna-Abs ge 1.SG-Dat
 'Mannen gav pannan till mig.'
- b. kiki-k Ø kiti-n ha wan-ki
 man-Erg ge-3Abs 1 PL-Dat
 'Mannen gav det/den till oss.'
- c. ha hu'tsa chi_in di herohen-ki
 1.SG se FT kvinna vacker-Dat
 'Jag såg den vackra kvinnan.'

För samtliga satsers gäller att absolutivargumentet alltid ska placeras direkt före verbet. I de fall absolutivargumentet inte står direkt före verbet måste morfemet *ke* följa verbet (Guirardello 1999: 306):

- (4)
oke yi-Ø	chi_in	hai-ts	kiti	ke
medicin YI ¹ -Abs	FT	1.SG-Erg	ge	KE
- atsiwe-tl
mor-Dat
'Jag gav medicin till min mor.'

3.1.2 Possessivmarkörer

För possessiva konstruktioner används ordföljden för att beteckna förhållandet mellan huvud och dependent, där dependenten föregår huvudet. För släktskapsrelationer kan man för tredjepersonsdependent även använda en anaforisk klitika *t-/tsi-* (*t-* för ord som börjar på vokal och *tsi-* för ord som börjar på konsonant). Då dependenten betecknar pluralis blir klitikan istället *-ake* (Guirardello 1999: 106):

- (5)
- a.
ine	atl
3.SG	mor
- 'Hans mor.'
- b.
tsi-tle
3Poss-mor
- 'Hans mor.'
- c.
wan	atle-ake
PL	mor-3Poss
- 'Deras mor.'

¹ (*i*)*yi* är ett vanligt förekommande morfem i trumai som i sin fulla form *iyi* kan användas pronominellt för 3pers, men i sin reducerade form *yi* hamnar sist i en NP och har en oklar funktion. Det finns många förslag på vad morfemet betyder, men inga tillfredsställande svar på frågan har framkommit (Guirardello 1999: 87-97).

För konstruktioner som betecknar kroppsdelar eller intimt förknippade föremål (kläder, by, husdjur m.m.) används också ordföljd som ett vanligt sätt att beteckna ägande, men även anaforiska klitikor betecknande tredjeperson, *-ake* (för NP:er i absolutiv) samt *-(e)a* (för NP:er i andra kasus eller som följs av ett underordnande morfem) (Guirardello 1999: 111-112):

(6)

a. kuch yi-ake
hår YI-3Poss
'Hans hår.'

b. kuch-ea letsi
hår-3Poss Instr
'Med hans hår.'

3.2 Tidsreferentialitet i trumaí

Tempus uttrycks i trumaí inte genom böjning av verbet. Det finns i princip två olika sätt att markera tempus i en sats i trumaí: antingen via adverb eller via fokus/tempuspartikel. Om inga av dessa alternativ finns representerade i en sats tolkas tempus från kontexten och/eller tidigare tidsreferenser i diskursen (Guirardello 1999: 129).

3.2.1 Temporal adverb

Det finns ett antal olika temporal adverb i trumaí, däribland *kaksu* 'i.förflutna', *hat'ke* 'i.framtid' (säker), *ifke* 'i.framtid' (osäker), *manlo* 'länge.sedan' och *hen* 'då'. Adverben hamnar vanligtvis utanför verbfrasen och har till uppgift att modifiera hela satsen. Förekomst av temporal adverb kan därför fungera som ett substitut till tempusböjning (Guirardello 1999: 149).

Exempel från Guirardello (1999: 150):

(7) ha huma kaksu
1.SG ta.bad i.förflutna
'Jag tog ett bad (för ett tag sedan).'

(8) manlo kalapalo wan wal
 länge.sedan kalapalo PL sjunga
 'För länge sedan sjöng kalapalofolket.'

(9) otl tak hat'ke ha chi
 sova Neg i.framtid 1.SG Cop
 'Jag kommer inte att sova.'

Adverbet *hen* 'då' kan koppla samman en sats med en tidigare genom att symbolisera ett temporalt förhållande mellan satserna (Guirardello 1999: 154):

- (10)
- a. Manlo kaksu ha elka (h)iwda kawa
 länge.sedan i.förflutna 1.SG utbyta Dir gå
 kanarana (h)i'ta.
 Canarana Allat
 'För länge sedan gick jag till Canarana för att köpa (saker).'
- b. ha elka hen yaw pits' pīt-as.
 1.SG utbyta då människa sko skinn-Dat
 'Då köpte jag skor.'

3.2.2 Fokus/tempuspartiklarna *ka_in* och *chi_in*

Vanligt förekommande i satser på trumaí är de två fokus-/tempuspartiklarna (förkortat FT i min översättning) *ka_in* och *chi_in*. Anledningen till att de skrivs ut som de gör beror på att inget av dem fungerar som ett helt enhetligt morfem. Det är mycket vanligt att de står intilliggande och fungerar som en enhet (dvs. *ka_in* som en enhet och *chi_in* som en annan) och i snabbt, flytande tal kan det även smälta ihop i uttalet (*ka_in* ≠ *kan*). Trots detta finns möjligheten för adverb att dela upp partiklarna och inta platsen däremellan (se exempel 11 nedan) (Guirardello 1999: 208):

- (11) sa tak ka_nuk_in ha hat'ke
 dansa Neg FT_då_FT 1.SG i.framtid
 'Jag kommer inte dansa.'

FT-partiklarna *ka_in* och *chi_in* fyller, som namnet avslöjar, en tempusfunktion i satsen. Formen *ka_in* används för att beteckna pågående händelser eller händelser i det nära förflutna (se exempel 13 nedan), medan *chi_in* har en mer entydig roll genom att endast syfta på händelser i det mer avlägsna förflutna (se exempel 12 nedan). För att göra en mer precis bestämning av tidpunkt för en händelse används temporala adverb och kontextuell information (Guirardello 1999: 212).

Den vanligaste funktionen hos FT-partiklarna är att lägga fokus på någon viss information i satsen av någon av följande anledningar: (i) helt ny information (som flyttas till förstaposition), (ii) information som behöver bekräftas eller (iii) information som är extra relevant i konversationen (Guirardello 1999: 209). Exempel (Guirardello 1999: 209-210):

Helt ny information (som flyttas till förstaposition) (i):

- (12) ham de axos yi pumu?
 var redan barn YI gå.in
 'Var gick barnet in?'

 pike-ki chi_in de iyi pumu-n
 hus-Dat FT redan IYI gå.in-3Abs
 'I huset gick han/hon in.'

Information som behöver bekräftas (ii):

- (13) hu'tsa tak-a hi chi?
 se Neg-Q 2.SG Cop²
 'Ser du inte?'

 hahak, hu'tsa tak ka_in ha chi
 nej se Neg FT 1.SG Cop
 'Nej, jag ser inte.'

² I svar på frågor följer kopulan (Cop) *chi* direkt efter absolutivargumentet.

Information som är extra relevant (iii):

- (14) lemxo-k ka_in ha lax mox ka
 skada-Erg FT 1.SG näsa svälla Caus
 'En skada fick min näsa att svälla.'

Information som lyfts fram följs alltså av FT-partikel. I de fall där man önskar lägga fokus på hela satsen läggs FT-partikeln följaktligen satsfinalt. I många frågeordssatser hamnar en del av FT-partikeln, närmare bestämt delen *in*, efter NP:n som innehåller frågeordet. Detta medför att fokus läggs på vad talaren söker få svar på, dvs. det som frågeordet syftar på (Guirardello 1999: 210):

- (15) han yi in?
 vad YI Foc³
 'Vad är det (här)?'

Eftersom frågeordet i sig markerar vilken information talaren efterfrågar är dock inte fokuspartikeln alltid nödvändig i frågeordssatser. Däremot är det ytterst ovanligt att stöta på *in* i icke-frågeordssatser, medan de fullständiga FT-partikelformerna *ka_in* och *chi_in* är mycket vanligt förekommande (Guirardello 1999: 211).

FT-partiklarna förekommer endast i fullständiga satser, aldrig tillsammans med enbart en fras. Således kan förekomsten av en FT-partikel i ett yttrande visa att det handlar om just en sats och inget mindre (Guirardello 1999: 212-213):

- (16)
- a. ha ao
 1.SG far
 'Min far.' [NP]
- b. ha ao ka_in
 1.SG ha.far FT
 'Jag har en far.' [sats]

³ *in* är själva fokusdelen av FT-partiklarna och förkortas vid isolerad förekomst för tydlighetens skull Foc.

3.3 *-n/-e*-klitikan

I trumái finns en klitika som har formen *-n/-e* och betecknar tredjeperson absolutiv. Denna klitika står i komplementär distribution till huvudet i satsens Abs-NP i de fall Abs-NP:n betecknar tredjeperson (3Abs) (gäller dock ej för possessiva nominalfraser, se nedan). Det betyder att när huvudet i Abs-NP:n är tredjeperson, men inte uttrycks explicit, appliceras *-n/-e*-klitikan som substitut på VP:n. Klitikan sammankopplas alltid sist på VP:n och förekommer i två olika skepnader beroende på om det sista fonemet i VP:n är en vokal eller en konsonant. Där det sista ljudet är en vokal har klitikan formen *-n* och när sista ljudet är en konsonant har den formen *-e* (Guirardello 1999: 125-126):

(17)

a. axos yi watkan
 barn YI gråta
 'Barnet skrek.'

b. iyi watkan-e
 IYI gråta-3Abs
 'Han/hon grät.'

(18)

a. hai-ts ka_in kiki yi midoxos
 1.SG-Erg FT man YI kalla
 'Jag kallade på mannen.'

b. hai-ts ka_in iyi midoxos-e
 1.SG-Erg FT IYI kalla-3Abs
 'Jag kallade på honom.'

I de fall satsens Abs-NP betecknar pluralis står pluralismarkören kvar i NP:n (Guirardello 1999: 126):

(19)

- a. kiki wan fa ka_in fe'de-s
 man PL döda FT jaguar-Dat
 'Män dödar jaguarer.'
- b. wan yi fa-n ka_in fe'de-s
 PL YI döda-3Abs FT jaguar-Dat
 'De dödar jaguarer.'

I de fall NP:n är en possessivkonstruktion står *-n/-e*-klitikan i komplementär distribution till ägaren i possessivkonstruktionen, så att det ägda står kvar i Abs-NP:n och klitikan betecknar att ägaren är tredjeperson (dvs. hans/hennes/dess) (Guirardello 1999: 126):

(20)

- a. hai-ts ka_in Maka mut tuxa'tsi
 1.SG-Erg FT Maka klädnad dra
 'Jag drog Makas tröja.'
- b. hai-ts ka_in mut tuxa'tsi-n
 1.SG-Erg FT klädnad dra-3Abs
 'Jag drog hans tröja.'

Ifall verbet i satsen är modifierat av Neg-partikeln *tak* används inte *-n/-e*-klitikan, även om Abs-NP:n inte uttrycks explicit (Guirardello 1999: 128).

3.4 Imperativformer i trumái

För att uttrycka imperativ använder sig trumái av särskilda imperativpartiklar. Dessa är tre till antalet och har följande användningsområden: *wana*, som förekommer med intransitiva verb (eller med transitiva där O är koreferentiellt med A); *waki*, som förekommer med transitiva verb när O är inanimat; *wa*, som förekommer med transitiva verb då O är animat (Guirardello 1999: 143-144).

Exempel (Guirardello 1999: 144):

(21)

- a. wana pita
 Imp gå.ut
 'Gå ut!'
- b. wana kitikitíw
 Imp skrubba
 'Skrubba dig själv!'
- c. wa kitikitíw
 Imp skrubba
 'Skrubba honom!'
- d. waki kitikitíw
 Imp skrubba
 'Skrubba den (pannan)!'

I en negerad imperativsats används för intransitiva verb en annan imperativpartikel som är *wanach* och som är efterställd verbet och negationen (*Sone tak wanach!* 'Drick inte!'). Denna partikel används också i satser där ordet som agerar verb i grunden är nominalt (t.ex. *di* 'kvinna' som kan användas som i *di wanach!* 'Var en kvinna!/Bete dig som en kvinna!'). För transitiva verb används partikeln *waki*, men då efterställd verb och negation (Guirardello 1999: 145-146).

3.5 Hjälpverb

Trumaí har tre olika typer av hjälpverb (Aux): hjälpverb som uttrycker aspekt/modus; hjälpverb som uttrycker position av händelsens utförare; samt hjälpverb som uttrycker riktning av händelsen (Guirardello 1999: 168). För den här undersökningen är främst hjälpverben som rör aspekt/modus (AM) intressanta, vilka uppgår till sju olika former (Guirardello 1999: 191).

Exempel (Guirardello 1999: 168-169):

(22)

- a. iyi sone-kma-n de
 IYI dricka-Perf-3Abs redan
 'Han har redan druckit allt.'
- b. ha xom take ka_in fi-s
 1.SG suga Des FT tobak-Dat
 'Jag vill röka.'

Eftersom hjälpverbet hamnar inom VP:n hamnar en eventuell *-n/-e*-klitika på hjälpverbet, då hjälpverbet placeras efter verbet i VP:n (se exempel 22a ovan). Vissa av hjälpverben kan appliceras på huvudverbet som klitika i de fall huvudverbet slutar på en vokal (jämför t.ex. *t(a)ke* 'desiderativ' i 22b och 23a). Två AM-hjälperb kan förekomma i samma sats och så länge det fungerar semantiskt kan ordningen mellan dem variera fritt (Guirardello 1999: 174, 177):

(23)

- a. ha sone-tke-kma chi_in
 1.SG dricka-Des-Perf FT
 'Jag ville dricka allt.'
- b. ha sone-kma-tke chi_in
 1.SG dricka-Perf-Des FT
 'Jag ville dricka allt.'

Bland AM-hjälperben finns exempelvis *t(a)ke* 'desiderativ', *hup* 'kunna/förmå', *laketsi* 'prospektiv', *k(u)ma* 'perfektiv' samt *napta* 'inkoativ'. Många av AM-hjälperben har semantiskt och formmässigt liknande verb som fortfarande används i språket, varför hjälpverben kan sägas vara utvecklade från vanliga verb. Hjälperben är dock ibland fonologiskt reducerade jämfört med de ursprungliga verben med snarlik innebörd (Guirardello 1999: 181):

Tabell 1. AM-hjälppverb som är homofona med vanliga verb.

Verb	Hjälppverb
<i>take</i> 'vill gå/vara någonstans'	<i>t(a)ke</i> 'desiderativ'
<i>hup</i> 'veta'	<i>hup</i> 'kunna/förmå'
<i>laketsi</i> 'ta.en.promenad/göra.ett.besök'	<i>laketsi</i> 'prospektiv'
<i>napta</i> 'börja'	<i>napta</i> 'inkoativ'

Flera av de former som utsatts för en fonologisk reduktion förekommer i två former. En form är ett fritt morfem i dess grundform medan den andra är reducerad och har börjat användas som klitika direkt kopplade till huvud verbet (t.ex. *t(a)ke* 'desiderativ' och *k(u)ma* 'perfektiv' som i *ha sone-tke-kma* 'jag vill dricka allt'). De reducerade formerna som fungerar som klitikor förekommer, som tidigare nämnts, endast då huvud verbet slutar på en vokal (Guirardello 1999: 177, 191).

3.6 Underordnade satser i trumaí

3.6.1 Dativkomplementsatser

Komplementsatser i trumaí kan ha en funktion i satser baserade på såväl intransitiva som transitiva verb. En sats som fungerar som komplement till ett intransitivt verb som t.ex. *hu'tsa* 'se' kallas *dativkomplementsats*. En sats som fungerar som komplement till ett transitivt verb som *homne* 'hitta/finna' kallas *absolutivkomplementsats* (Guirardello 1999: 434).

Dativkomplementsatser är sådana som fungerar som komplement till ett intransitivt verb av sorten (i) perceptionsverb, som *hu'tsa* 'se' och *fa'tsa* 'höra'; (ii) tankeverb, som *faxla* 'tänka/tro', *pudits* 'tycka om', *mani* 'hata', *hup* 'veta' samt *falkamu* 'tro'; (iii) talverb, som *ami* 'tala/säga', *waimi* 'berätta' och *hod* 'be om' (Guirardello 1999: 435).

En dativkomplementsats är till argumentstruktur lik en vanlig påståendesats och kan dessutom innehålla hjälpverb som vanligt, dock tilldelas verbet i satsen nominal morfologi istället för verbal. Det innebär att *-n/-e*-klitikan (3Abs) inte appliceras på verbfrasen då absolutiv är tredjeperson och frånvarande, utan istället appliceras *-(e)a*-klitikan (3Poss) på verbfrasen. Dessutom markeras verbfrasen – som i dativkomplementfraser dessutom kan innehålla morfemet *(i)yi* (vilket i vanliga fall endast förekommer före VP:n) – med dativmarkör, vilket innebär att komplementfrasen snarast hanteras som ett NP-komplement.

Den vanliga dativmarkören är *-ki*, men i de fall markören appliceras på en närvarande *-(e)a*-klitika (3Poss) används istället *-tl* som dativmarkör (Guirardello 1999: 435-440):

- (24)
ha	hu'tsa	de	[xuy	yi-a-tl
1.SG	se	redan	springa	YI-3Poss-Dat
hai	lot's]			
1.SG	Ablat			
- 'Jag såg den/det springa iväg från mig.'

FT-partiklarna förekommer ej i dativkomplementsatser som tidsreferens, däremot är det förekommande för såväl hjälpverb som adverb att göra det (Guirardello 1999: 440).

3.6.2 Absolutivkomplementsatser

Liksom dativkomplementsatsen är absolutivkomplementsatsen inte annorlunda från vanliga satser sett till argumentstruktur och hjälpverbsmöjligheter. Den stora skillnaden är istället att en anafor refererande till tredjeperson inte markeras med *-n/-e*-klitikan på absolutivkomplementsatsens verb, utan istället på huvudsatsens verb. Dessutom är det även möjligt för morfemet *(i)yi* att förekomma efter verbet i den underordnade satsen, något som aldrig inträffar i huvudsatser (Guirardello 1999: 440).

En absolutivkomplementsats hamnar i samma position före verbet som en Abs-NP hade hamnat i en vanlig konstruktion och är således nollmarkerad (som alla absolutivformer) (Guirardello 1999: 440-445):

- (25)
- a.
hai-ts	[Sula	yi	huma]	padi
1.SG-Erg	Sula	YI	ta.bad	vänta
- 'Jag väntade på Sula att ta ett bad.'
- b.
hai-ts	[huma]	padi-n	
1.SG-Erg	ta.bad	vänta-3Abs	
- 'Jag väntade på henne att ta ett bad.'

I absolutivkomplementsatser är det möjligt att *iyi* står som substitut för dess NP, men det är även möjligt att applicera *yi* satsfinalt då hela satsen har funktionen som annars fylls av en NP. Det är dock aldrig möjligt med dubbla förekomster av (*i*)*yi* i en absolutivsats (dvs. på båda ovannämnda positioner samtidigt, som i exempel 26c nedan) (Guirardello 1999: 444):

(26)

- a. hai-ts [iyi sa] homne-n
 1.SG-Erg IYI dansa finna-3Abs
 'Jag fann henne dansandes.'
- b. hai-ts [sa yi] homne-n
 1.SG-Erg dansa YI finna-3Abs
 'Jag fann henne dansandes.'
- c. *hai-ts [iyi sa yi] homne-n
 1.SG-Erg IYI dansa YI finna-3Abs
 ('Jag fann henne dansandes.')

3.6.3 Direkttalsbaserade satser

Vid användandet av talverb är det vanligt att den kompletterande satsen är en dativkomplementsats (se 3.6.1 ovan), men det är även möjligt att använda dessa verb som betecknande en direktcitering av någons tal. Med denna konstruktion blir satsen (dvs. en direkttalsbaserad sats) markerad med hörsägenpartikeln *ale/-le* och följer direkt efter huvudsatsen som talar om vem som yttrat citatet (Guirardello 1999: 445):

- (27) ha ami chi_in Yatamalu-tl:
 1.SG säga FT Yatamalu-Dat
- Sapuya ma'tsi le
 Sapuya sjuk hörsägen
 'Jag sade till Yatamalu: "Sapuya är sjuk".'

När det gäller direkttalsbaserade satser är det, precis som i vanliga påståendesatser, obligatoriskt att använda *-n/-e*-klitikan på verbet då absolutivargumentet är tredjeperson och frånvarande (Guirardello 1999: 445):

- (28) Kumaru waimi: pa-n ale
 Kumaru berättade: gifta.sig-3Abs hörsägen
 ’Kumaru_i berättade (för mig): ”Hon_j gifte sig”.’

Direkttalsbaserade satser är möjliga komplement till många tal- och tankeverb och för verbet *te* ’föreställa sig/antaga’ är det till och med det enda möjliga komplementet (Guirardello 1999: 446).

3.6.4 Temporala/konditionala bisatser

Temporala bisatser syftar till en händelse som är en tidsreferens för den huvudsakliga händelsen (när X inträffar) (se exempel 29a nedan) och konditionala bisatser syftar till den förutsättning som krävs för att den huvudsakliga händelsen ska inträffa (om X inträffar) (se exempel 29b nedan). Strukturen på temporala och konditionala bisatser är den samma, varför de slås ihop som en typ av struktur, men deras semantiska användningsområden är alltså skilda. Dessa satser är väldigt lika vanliga påståendesatser i det att det kan förekomma hjälpverb samt att *-n/-e*-klitikan kan förekomma när Abs-NP:n är frånvarande. Dock får dessa satser extra morfologi i form av en av klitikorna *-(i)s* eller *-(e)s* i slutet på VP:n. Dessa sammanfaller visserligen med några former av dativmarkörer, men då deras förekomster skiljer sig från dativmarkörernas samt att verbet beter sig prototypiskt anses de inte vara dativmarkörer utan markörer som betecknar satsen koppling till en annan (Guirardello 1999: 448-456).

Temporala/konditionala bisatser förekommer ofta i förstaposition i meningen, dvs. före huvudsatsen. De följs ofta av FT-partikel eller adverb, men det är även möjligt för en FT-partikel att förekomma inom satsen (Guirardello 1999: 448):

(29)

a. [hi wakepka-s] ka_in hai-ts mi'irau kitī
2.SG återvända-s FT 1-Erg halsband ge

hat'ke hi-tl
i.framtid 2.SG-Dat

'När du kommer tillbaka ska jag ge dig ett halsband (gjort av snäckor).'

b. [otl tak ka_in ha-is] ha demle
sova Neg FT 1.SG-s 1.SG bli.trött

hat'ke
i.framtid

'Om jag inte sover kommer jag att bli trött.'

-(i)s förekommer när absolutivargumentet finns lexikalt representerat i den underordnade satsen, medan *-(e)s* förekommer då absolutivargumentet inte är synligt (utan finns representerat som *-n/-e*-klitika på verbet) (Guirardello 1999: 449).

3.6.5 Temporal bisatser med markören *-ki/-tl*

Temporal bisatser med *-ki/-tl*-markör hamnar, likt temporal/konditional bisatser, framför huvudsatsen. Skillnaden tycks ligga i att *-ki/-tl*-satserna betecknar ett tillstånd orsakat av en tidigare händelse, vilket i sin tur agerar tidsreferens för huvudsatsens händelse. Verbet i *-ki/-tl*-bisatser får nominaliseringsmarkören *-t'a* och markeras med *-ki/-tl* som vanligtvis agerar dativmarkör (se 3.6.1) (Guirardello 1999: 456-457):

(30) [ha fakdits-t'a-ki] ka_de_in hi wakepka hat'ke
1.SG död-NzrEx-Dat FT_redan_FT 2.SG återvända i.framtid

'När du kommer tillbaka kommer jag redan att vara död.'

[bokstavligt: 'Vid min död kommer du att återvända.']

Dessa satser liknar till stor del dativkomplementsatser med avseende på deras markering. Dock har de olika syntaktiska funktioner då dativkomplementsatser fungerar som argument

till huvud verbet medan temporala bisatser med *-ki/-tl*-markering fungerar som adverbial. Dessutom hamnar dativkomplementsatser generellt efter huvud verbet medan temporala bisatser med *-ki/-tl*-markering alltid kommer först i meningen. Vid anaforiskt absolutivargument med tredjeperson används i temporala bisatser med *-ki/-tl*-markering 3Poss-klitikan *-(e)a* istället för *-n/-e*-klitikan, precis som i dativkomplementsatser (Guirardello 1999: 457).

3.6.6 Simultana bisatser

När två satsers händelser inträffar simultant och båda har samma agent uttrycks detta genom en simultan bisats tillsammans med en huvudsats. Simultana bisatser föregår vanligtvis huvudsatsen och modifieras av morfemet *tam* vilket också används som en postposition med innebörden 'komitativ'. *Tam* kan i andra kontexter användas som ett adverb med betydelsen 'också', vilket skulle kunna vara en avspegling av portugisiskans *também* med samma innebörd. Huruvida dessa olika morfem ska slås samman är oklart, men de förekommer oavsett inte i samma kontexter (Guirardello 1999: 458):

- (31) [ha pech tam] chi(_in) ha pumat
 1.SG springa Com FT 1.SG skrika
 'Jag sprang skrikandes.'

I denna typ av sats markeras ett frånvarande 3Abs-argument inte med *-n/-e*-klitikan, utan istället med 3Poss-klitikan *-(e)a*. Således uppför sig satsen snarast som en Poss-NP (Guirardello 1999: 459):

- (32) huma-a tam iyi watkan-e
 bada-3Poss Com IYI gråta-3Abs
 'Med sitt badande, grät han.'

Då *tam* förekommer som ett adverb räknas satsen som självständig, men då *tam* används som en komitativadposition räknar man det som en underordnad sats (Guirardello 1999: 460):

(33)

- a. ha sa tam
 1.SG dansa också
 'Jag dansar också.'
- b. [ha sa tam] ha wal
 1.SG dansa Com 1.SG sjunga
 'Jag dansar sjungandes.'

Skillnaden mellan simultana bisatser och dativkomplementsatser är att en simultan bisats aldrig utgör syntaktiskt argument till huvudsatsen (Guirardello 1999: 460).

3.6.7 Avsiktsbisatser

Avsiktsbisatser förekommer som en referens till en händelse som är målet för den huvudsakliga händelsen i huvudsatsen. Den här typen av sats är strukturellt lik en vanlig påståendesats till argumentstruktur samt dess möjlighet att inkludera hjälpverb och *-n/-e-*klitikan. Däremot får satsen extra morfologi i form av morfemet (*a*)*hak* som i vanlig ordföljd följer VP:n och i annat fall hamnar sist i satsen. Detta morfem binder bisatsen till huvudsatsen med avseende på just avsikt och mål för de olika händelserna (Guirardello 1999: 461):

- (34) alax-e chi(_in) yyanke-s [ma-n ahak]
 jaga-3Abs FT rådjur-Dat äta-3Abs Purp
 'Han jagade rådjur att äta.'

Avsiktsbisatser går även att kombinera med imperativsatser för att beskriva vad målet för uppmaningens handling är (Guirardello 1999: 462). Det är möjligt för en FT-partikel att förekomma inom en avsiktsbisats (Guirardello 1999: 449).

3.6.8 Kausala bisatser

Kausala bisatser refererar till en händelse som är orsak eller anledning till att en annan händelse inträffar. Verbet i en kausal sats kan bära *-n/-e-*klitikan, men satsen kräver dock alltid extra morfologi i form av morfemet *iets'* eller markören *-ak* på slutet av verbet (då ordföljden är vanlig hamnar *iets'* efter verbet, annars på slutet av VP:n). *-ak*-markören

förekommer då verbet är uttryckt med *-n/-e*-klitikan, vilken *iets'* inte är kompatibel med (Guirardello 1999: 462-470):

- (35) ha xuy [ha itti] iets' fe'de-s
 1.SG springa.iväg 1.SG vara.rädd Reas jaguar-Dat
 'Jag springer iväg för att jag är rädd för jaguarer.'

Det är möjligt att använda en FT-partikel i en kausal bisats (Guirardello 1999: 449).

4. Diskussion

4.1 Tidsreferentialitet och finithet

Som ett av de traditionellt sett vanligaste delkriterierna för finithet ska ett verb vara tempusmarkerat för att ses som finit. Även om Guirardellos beskrivning av språket som isolerande känns orimlig så är problemet med trumaí att språket generellt saknar böjningar över huvud taget. Frågan är då hur finithetskriteriet gällande tempusböjning är applicerbar på trumaí, om den nu är det alls.

Guirardello (1999) beskriver i grammatiken över trumaí att språket kan uttrycka tempus bland annat med hjälp av temporal adverb. Då tempus handlar om en rent grammatikaliserad representation av tid är det kanske svårt att godta Guirardellos argument att adverbena, som mer direkt refererar till tid rent semantiskt, ersätter avsaknaden av tempus på denna punkt. Deras adverbiala funktion är heller inget krav för satsens funktion utan har rollen att tillhandahålla mer specifik information om händelsen som beskrivs. En sats är lika grammatisk med som utan tidsadverbial specifiering, enda skillnaden är som sagt mängden information som satsen innehåller. Då det finns en möjlighet till grammatisk tempusmarkör i form av FT-partiklarna och dessa kan sammanfalla med eventuella tidsadverbial verkar det orimligt att påstå att tidsadverbial agerar substitut för tempusmarkering. Om tidsadverbial förekommer samtidigt med FT-partiklar måste det finnas en överensstämmelse mellan FT-partikelns tempus och tidsadverbialets tidsreferens för semantikens skull, men det är fortfarande FT-partikeln som utgör den grammatiska tempusmarkören och tidsadverbial kan närmare specificera tidpunkten.

Att adverbet *hen* 'då' används för att sammankoppla efterföljande satser i tidsreferens är, på samma sätt som för andra temporal adverb, ingen grammatisk markör av tempus. Även om dess semantiska innebörd av tidsreferens inte är absolut så blir den ändå specifik i kontexten. En tidigare sats ger scenariot i tid och rum för en händelse och adverbet *hen* kan då referera tillbaka till detta scenario i en senare sats, dvs. en anafor för tid baserad på tidigare information.

Gällande FT-partiklarna är det tydligt att de fyller funktionen av fokusmarkör för ett element i eller hela satsen. Det visar sig även att de två olika formerna av FT-partiklarna står i komplementär distribution till varandra i en temporal uppdelning: *ka_in* betecknar händelser som är pågående eller i det närliggande förflutna; *chü_in* förekommer enbart i det mer avlägsna förflutna. Dessa morfem har en enbart grammatisk funktion och kan då sägas bättre

överensstämna med definitionen av tempus. Problemet gällande tempusmarkör i trumaí blir dock inte löst enbart genom existensen av dessa partiklar då de, liksom adverbialen, inte är obligatoriska för att konstruera en grammatisk och fullständig sats i språket. Guirardello påpekar dock att dessa partiklar är mycket vanligt förekommande och eftersom de uttrycker en temporal distinktion i samband med sin fokusfunktion betyder det att så fort ordföljden ändras och/eller fokus vill läggas på ett element i satsen, så kommer en extra tidsreferens att uttryckas.

Sett till själva finithetsdistinktionen så bidrar FT-partiklarna med intressant information med avseende på deras förekomster. Partiklarna är som sagt inte obligatoriska i en sats på trumaí, så länge ordföljden är den förväntade, då varken tempus eller tidsreferens måste uttryckas. Dock är det så, som Guirardello påpekar, att FT-partiklarna endast kan förekomma i fullständiga satser, något som blir väldigt intressant ur finithetsperspektiv. Eftersom FT-partiklarna endast förekommer i fullständiga satser talar en FT-partikelförekomst således om att satsen är fullständig, även om en fullständig sats inte behöver innehålla en FT-partikel.

Man kan lista några olika argument för att FT-partiklarnas förekomst är ett tecken på ett verbs finithet:

- (i) Förekomsten av en FT-partikel kan vara det som får en struktur som fungerar som en fras att fungera som en fullständig sats. Exempelvis meningarna 16a och 16b är skilda på det här sättet, då 16a fungerar som en fras (*ha ao*, 'min far') och 16b fungerar som en fullständig sats (*ha ao ka_in*, 'jag har en far'). Ett element som normalt inte tolkas som verbalt kan få en verbal tolkning genom en FT-partikels närvaro och således kunna upprätthålla en fullständig och självständig sats.
- (ii) Eftersom skillnaden mellan de båda FT-partiklarna handlar om en differentiering i tidsreferentialitet betyder det att det finns en tempusfunktion i partiklarna. Om en FT-partikel förekommer i en sats betyder det att satsen och verbet automatiskt erhåller en tidsreferens i form av grammatiskt tempus, vilket i sin tur kan sägas uppfylla kravet på tempusmarkering i den klassiska finithetsdefinitionen, om än inte uttryckt som en böjning direkt på verbet.
- (iii) Genom att ett i grunden icke-verbalt element kan tolkas ha verbala egenskaper vid förekomsten av en FT-partikel kan detta element även kombineras med *-n/-e*-klitikan. Eftersom *-n/-e*-klitikan endast kan appliceras på verbfraser i en fullständig sats (se diskussion under 4.2 nedan) tyder det ytterligare på att FT-partiklar endast förekommer i fullständiga satser.

- (iv) FT-partiklar kan aldrig förekomma i vissa typer av underordnade satser, som exempelvis dativkomplementsatser. Det betyder att omöjligheten för FT-partiklarna att förekomma i en viss typ av sats visar att satsen inte fungerar som en vanlig självständig sats utan snarare är infinit och endast kan fungera underordnat.

4.2 Subjekt-verb-kongruens och finithet

Som nämnt i avsnitt 4.1 är ett klassiskt kriterium för finithet att ett finit verb är ett sådant som är tempusmarkerat. Andra viktiga kriterier är att verbet ska kunna ta personkongruensmarkering eller, mer generellt, verb som kan vara predikat i en självständig sats. Återigen handlar det alltså inte om att själva tempus-/personmarkörerna gör verbet finit, utan snarare att det är finita verb som (kan) tilldelas dessa markörer. Detta innebär att ett person-/tempusböjt verb är finit, men en avsaknad av person-/tempusböjning behöver för den skull inte innebära avsaknad av finithet. Ett bra tecken på att ett verb är finit är därför att hitta en struktur i vilken det förekommer person-/tempusböjt.

Det är generellt väldigt ovanligt med böjningar i trumá och Guirardello (1999) beskriver språket som isolerande. Det är dock knappast en bra kategorisering då det finns flera olika förekomster av klitikor och affix. Hela det pronominella systemet är exempelvis till stor del baserat på ”grundpronomen” (som sammanfaller med absolutivformen) som sedan får kasusmarkörer när de böjs i andra kasusformer. Klitikor för att markera kasus för hela fraser/satser används också, samt klitikor som possessivmarkör.

När det kommer till subjektkongruens på verb finns det inte representerat i trumá som ett naturligt sätt att markera subjektet på verbet, istället så visar kasusmarkörer vilken argumentfunktion som en fras/sats har i förhållande till verbet. Undantaget ligger i den så kallade *-n/-e*-klitikan. Denna klitika hamnar sist på verbfrasen och markerar 3Abs (tredjeperson absolutiv), men endast då absolutivargumentet är tredjeperson och inte finns öppet representerat. Morfemet *iyi* tar ofta över argumentets position och *-n/-e*-klitikan får på verbet markera att det handlar om ett 3Abs-argument, vilket gör att argumentet blir han/hon/den/det men kan användas anaforiskt i kontexten för att specificera referenten.

Frågan är då huruvida *-n/-e*-klitikan kan agera ett bevis för en finithetsdistinktion i trumá eller ej. Viktigt att poängtera är att *-n/-e*-klitikan som sådan inte ”skapar” finitheten hos ett verb eller en sats i trumá. Vore det så att *-n/-e*-klitikan själv ger upphov till finithet skulle det innebära många problem för beskrivningen av språkets struktur och funktion, för eftersom både förekomsten och betydelsen av *-n/-e*-klitikan är begränsad skulle även finita verb/satser

vara lika begränsade i språket. Det skulle betyda att endast satser där absolutivargumentet är tredjeperson men frånvarande vore finita, medan alla andra vore infinita. Förekomst/avsaknad av *-n/-e*-klitikan är inget som gör en sats mer/mindre finit, istället är det av relevans att betrakta *-n/-e*-klitikan som ett potentiellt tecken på vilka konstruktioner som är finita och vilka som är infinita.

Eftersom *trumaí* är ergativt måste man fundera över kravet på subjekt-verb-kongruens. I och med den ergativa struktureringen av argument och kasus så finns det bara en kasusform som alltid är representerad i en fullständig sats, nämligen absolutiv. Detta eftersom S i en intransitiv sats får absolutivkasus, men A får ergativkasus i transitiva satser då O övertar absolutivpositionen. I *trumaí* så används *-n/-e*-klitikan för att markera just absolutivargumentet direkt på verbfrasen, vilket betyder att det i intransitiva satser är S-argumentet som *-n/-e*-klitikan markerar, medan det i transitiva satser är O-argumentet som *-n/-e*-klitikan markerar. I *trumaí* är absolutivformen nollmarkerad, vilket betyder att det är det argument som formmässigt ser omarkerat ut (dvs. markerat med $-\emptyset$) är det argument som kan representeras med hjälp av *-n/-e*-klitikan. Man kan se flera anledningar till att *-n/-e*-klitikan skulle kvalificera sig som ett tecken på att ett verb är finit:

- (i) Ett verb som agerar som verb behöver åtminstone ett argument för att kunna skapa en fullständig sats. Oberoende av transitiviteten hos satsen så kommer absolutivargumentet alltid att finnas närvarande i en fullständig sats. Om inget absolutivargument finns närvarande kan man alltså sluta sig till att satsen inte är fullständig, således inte självständig och verbet därför inte finit.
- (ii) En absolutivkomplementsats vars 3Abs-argument inte finns uttryckt får inte *-n/-e*-klitikan applicerad på sitt interna verb, utan istället lyfts *-n/-e*-klitikan vidare upp till huvud verbet där den appliceras VP-finalt som vanligt. Komplementsatsen lämnas således absolutivargumentfritt, men hela satsen tolkas istället som Abs-argument i huvudsatsen. Eftersom Abs-argumentet saknas i komplementsatsen hanteras även huvudsatsen som att Abs-argument saknas, varpå *-n/-e*-klitikan kan appliceras på huvud verbet. Detta kan ses som ett tecken på att *-n/-e*-klitikan endast förekommer i finita strukturer, i det här fallet endast i huvudsatsen.
- (iii) Möjligheten att applicera *-n/-e*-klitikan på en VP tycks endast vara möjlig då hela satsen beter sig som en självständig sats och huvud verbet således fungerar typiskt verbalt. I simultana bisatser är inte *-n/-e*-klitikan kompatibel med verbet i den komitativa satsen (se avsnitt 3.6.6) utan verbet tar vid Abs-argumentets frånvaro

istället 3Poss-klitikan, precis som i dativkomplementsatser. Det innebär att satsen till formen inte längre överensstämmer med den i en självständig sats utan snarare fungerar som ett icke-verbalt komplement till huvudsatsen. På det sättet är *-n/-e-*klitikan ett tecken på att en struktur har funktionen av en självständig sats som således är finit.

4.3 Självständiga satser och finithet

Ett av de mest generella kriterierna för finithet är huruvida ett verb kan vara predikat i en självständig sats eller inte. Uppdelningen i självständighet baseras på de definitioner som beskrevs för huvudsats och bisats (se 1.2.2), där det handlar om huruvida en sats kan stå för sig själv eller snarare är inbäddad i en annan sats i vilken den fyller en funktion. I 3.6 beskrivs ett antal olika typer av satser som enligt Guirardello (1999) benämns som underordnade, varav några fungerar som argument i huvudsatsen medan andra fungerar som adverbial.

En typ av sats som är besvärlig ur finihetsperspektivet rent generellt är imperativsatsen, vilken är speciell även i trumái. Ofta är imperativformer de mest grundläggande i språk och saknar såväl tempus- som argumentböjningar. Själva avsaknaden av detta kan kopplas till att satstypen rent semantiskt har inbyggt både person och tempus utan att det för den skull syns på formen. Eftersom det handlar om en order eller uppmaning att utföra någonting kan man sluta sig till att dess tidsreferens är icke-förflutet (dvs. uppmaningen syftar till att någon ska göra något direkt eller i den närmaste framtiden, såvida inte tidsadverbial specificerar tidpunkten närmare). Då uppmaningen syftar till den/de tilltalade kan man också sluta sig till att handlingen ska röra andraperson (vilket kan specificeras som *Gör det du!* eller *Gör det ni!*). Huruvida man då kan tolka imperativ rent universellt som finit eller ej blir svårt, för å ena sidan är formerna oböjda och satsen saknar vanligtvis även uttryckt subjekt, men å andra sidan står satserna självständigt och fungerar som fullständiga strukturer.

I trumái fungerar imperativsatserna som fullständiga satser och är helt självständiga. De olika imperativpartiklarna som talar om att satsen är en imperativsats är differentierade med avseende på verbets transitivitet samt argumentens animathet. Då verbet är transitivt och O är animat används partikeln *wa*, men då O är inanimat används partikeln *waki*. Kanske mer intressant är användningen av partikeln *wana* som används med intransitiva verb samt med transitiva verb då O är koreferentiell med S. Man skulle med denna information kunna hävda att partikeln *wana* är markerad för andraperson, eftersom det är den enda möjliga referenten i de strukturer i vilka partikeln förekommer. Generellt är imperativformer, som sagt, alltid

tänkta att referera till andraperson som subjekt, så även i *trumaí*, men där verkar det vara O-argumentet som avgör vilken partikel som kan användas när det gäller transitiva satser. Detta kan kopplas till argumentationen kring *-n/-e*-klitikan där det är absolutivargumentet som är det enda argumentet som verbet kan markeras för i vanliga satser. Detta verkar alltså gälla även för imperativsatser, för det argument som är absolutivmarkerat i en intransitiv sats är S, medan det i en transitiv sats är O som får absolutivmarkering. För partiklarna så finns endast en som kan förekomma i imperativsatser med intransitiva verb (*wana*), men för de transitiva verben finns det flera olika att välja mellan. Det intressanta är då att formen *wana* används då A och O är koreferentiella (dvs. en reflexiv struktur) och dessa måste då stå för andraperson eftersom det är en imperativform. Skillnaden mellan de strikt transitiva partiklarna *wa* och *waki* är baserad på argumentets animathet, men det handlar fortfarande om en utgångspunkt i absolutivargumentet. Man kan alltså hävda att den semantiska grunden i en imperativkonstruktion säger att S/A alltid måste vara andraperson, vilket då blir inkorporerat i imperativpartiklarna som sådana. Dock verkar det vara så att partiklarna alltid kongruerar med verbets Abs-argument så att strukturen för en imperativsats i *trumaí* blir: Imp-Abs V. Förklaring nedan:

Intransitiv:	<i>wa-na</i> Imp-2Abs
Transitiv, reflexiv:	<i>wa-na</i> Imp-2Abs
Transitiv, ej reflexiv, animat Abs-argument:	<i>wa-Ø</i> Imp-Abs _[+animat]
Transitiv, ej reflexiv, inanimat Abs-argument:	<i>wa-ki</i> Imp-Abs _[-animat]

Den här strukturen kan förklara att samma form (*wana*) uppkommer i både transitiva och intransitiva satser. Man skulle kunna tolka det som att den grundläggande imperativpartikelformen är *wa-*, vilken innefattar semantiskt att S/A är andraperson. Den färdiga formen av partikeln avgörs av Abs-argumentet, där *-na* är andraperson, *-ki* är icke-

andraperson [-animat] och -Ø är icke-andraperson [+animat]. Oavsett om det handlar om böjda former eller ej så förekommer de icke desto mindre i en tydlig komplementär distribution. Liksom med *-n/-e*-klitikan ser man att det verkar vara med avseende på absolutivargumentet som kongruens kan tillämpas, även om det med *-n/-e*-klitikan endast markeras för tredjeperson medan det för imperativpartiklarna tycks markeras för andraperson kontra icke-andraperson. Distinktionen i animathet för icke-andrapersonsformerna gör referentialiteten mindre ambiguös i kontexten samt kan ses som att markeringen av Abs-argumentet rör såväl person som animathet (dvs. kongruens på fler plan än *-n/-e*-klitikan).

Såväl imperativpartiklarnas distribution kopplade till absolutivargumentet som imperativsatsernas möjlighet att stå som självständiga satser talar för att imperativsatser i trumaf är finita.

Gällande hjälpverb i trumaf så verkar de inte agera särskilt annorlunda från vanliga verb. Genom språkets karaktär så är inte böjningar ständigt förekommande som finithetsmarkörer på verb, varför en sats kan vara finit utan öppen argumentkongruens och tempusböjning hos verbet. De hjälpverb som diskuteras i 3.5 ovan fungerar framför allt som aspektuella eller modala modifierare till verbet/satsen (så kallade AM-hjälpverb). Vissa av dessa AM-hjälpverb har en semantisk tidsreferens inkluderad, exempelvis verben med desiderativ och perfektiv betydelse. Detta innebär att tidsreferensen måste överensstämma med den hos en eventuell FT-partikel, så att en önskan riktad i framtid bara kan kombineras med *ka_in*. Genom att hjälpverben hamnar sist i VP:n, oavsett om de blir klitikor på huvud verbet eller inte, kommer en eventuell *-n/-e*-klitika att appliceras finalt på hjälpverbet. Att *-n/-e*-klitikan hamnar på hjälpverbet bör inte tolkas som att hjälpverbet är *mer finit* än huvudverbet, utan snarare handlar det om att VP:n som sådan är finit vid förekomsten av en *-n/-e*-klitika. AM-hjälpverbens funktion är i princip att modifiera realis, intern tidsreferens samt talarens inställning till satsen (dvs. de vanliga aspekt-/modusfunktionerna) och modifierar således hela satsen. Eftersom hjälpverb kan förekomma i exempelvis absolutiv-/dativkomplementsatser som tycks vara infinita till formen finns det inget som tyder på att förekomsten av ett hjälpverb skulle vara ett tecken på att en sats är finit. Hjälpverb styr inga egna satser självständigt utan modifierar, som sagt, ett vanligt verb, varför det är utifrån huvudverbet – eller satsen vilken huvudverbet styr – som finitheten får utforskas.

Det gavs i avsnitt 3.6 exempel på ett antal olika satsformer som Guirardello (1999) benämner som underordnade. Generellt tycks det vara så att vissa av dessa satser behåller sin interna struktur som sats, trots att deras funktion kan vara en del av en annan sats, medan

andra satser tappar denna interna struktur och helt betar sig som komplementfraser. För såväl dativ- som absolutivkomplementsatser verkar det som att deras interna verb har förlorat sin typiska verbfunktion, varför satserna inte längre fungerar självständigt. För båda satstyperna kan verbfrasen innehålla morfemet *(i)yi* vilket i vanliga självständiga satser är något som är förbehållet nominalfraser. För dativkomplementsatser får VP:n dessutom en dativmarkör applicerad som klitika, vilket är ytterligare ett tecken på att verbet inte har sin vanliga verbfunktion. Istället för *-n/-e*-klitikan får VP:n en 3Poss-klitika vid frånvaro av Abs-argumentet, något som aldrig händer i självständiga satser. Följaktligen kan man sluta sig till att dativkomplementsatser är infinita då de inte betar sig verbfunktionellt samt inte kan stå som självständiga satser i den form de antar.

För absolutivsatsen blir det svårare att definiera eftersom de kan anta en form identisk med en självständig sats. Skillnaden uppkommer när Abs-argumentet är tredjeperson och frånvarande, eftersom den interna verbfrasen inte kan få *-n/-e*-klitikan applicerad, utan denna appliceras istället på huvudsatsens verbfras. Detta blir ett tydligt tecken på att den interna verbet tappat de vanliga verbegenskaperna som gäller *-n/-e*-klitikan, samtidigt som huvudverbet visar att det har dessa egenskaper kvar. Eftersom en absolutivkomplementfras med frånvarande absolutivargument inte skulle kunna stå som självständig sats betyder det att den är infinit.

För såväl temporala bisatser med *-ki/-tl*-markör som för simultana bisatser används 3Poss-klitikan *-(e)a* på verbfrasen istället för *-n/-e*-klitikan vid frånvaro av öppet Abs-argument i tredjeperson. Detta tyder på – liksom för dativ-/absolutivkomplementsatserna – att verbet inte längre betar sig typiskt verblikt. För temporala bisatser med *-ki/-tl*-markör gäller dessutom att verbet får en nominaliseringsmarkör, vilket ytterligare tyder på att verbet inte längre fungerar som ett typiskt verb. Verbet slutar fungera prototypiskt och kan ej längre styra en självständig sats, varför finithetsstecken såsom *-n/-e*-klitikan upphör att vara kompatibel med verbet. Eftersom dessa satser inte kan stå som självständiga satser, utan måste fylla en funktion i satsen i vilken de inbäddas, kan man säga att deras form är infinit.

För direkttalsbaserade satser, temporala/konditionala bisatser, avsiktsbisatser samt kausala bisatser är de respektive strukturerna identiska med vanliga påståendesatser. Vid frånvaron av Abs-argument i tredjeperson appliceras *-n/-e*-klitikan på verbfrasen och internt så ser strukturen ut som vanligt. Det som skiljer satserna från vanliga påståendesatser är att var och en av dem följs av ett morfem (fritt eller klitika) som markerar att satsen fyller en viss funktion i huvudsatsen. Framför allt två saker talar för att satserna ska tolkas som finita:

- (i) Strukturen hos satserna är identisk med den hos en vanlig, självständig sats, vilket kan tyckas tala för att de är finita. Bortsett från det satsfinala morfem som binder satsen till huvudsatsen finns inget som tyder på att satsen är ofullständig eller osjälvständig.
- (ii) Eftersom verbet kan få *-n/-e*-klitikan och inte har nominaliserats tycks verbet beteckna sig prototypiskt, vilket tyder på att det kan leda en självständig sats.

Dock måste man poängtera att den extra morfologi som faktiskt definierar dessa satser måste tas in i beräkningen. Utan de respektive satsfinala morfem som definierar satserna som olika underordnade satser (med tillhörande funktioner) skulle satserna helt klart tolkas som finita och självständiga. Det finns egentligen ingenting som säkert talar emot att strukturen som sådan skulle vara infinit, eftersom de uppfyller krav för finithet, men i distinktionen mellan huvudsats och bisats blir det ändå tydligt att det rör sig om underordnade satser. Trots allt är satserna bundna till en annan finit sats i vilka de fyller en funktion, men formmässigt kan vi fortfarande tala om deras respektive interna verb-/satsform som finit.

4.4 Slutsats

Tidsreferentialiteten i trumái tycks vara väldigt starkt baserad på kontext, då obligatoriskt tempus inte tillämpas. Så länge en tidsreferentialitet kan tolkas utifrån kontexten så behövs det inte uttryckas öppet, men de fall då det behöver specificeras noga sker det ofta genom tidsadverbial. Den funktion som FT-partiklarna fyller är tvådelad, då det handlar om såväl fokus som tempus. Själva tempusdelen i funktionen är dessutom ganska begränsad sett till närmare specificering då de två formerna uttrycker framtid/nutid/nyss respektive tidigare förflutet. FT-partiklarna fyller dock en viss finithetsfunktion då deras förekomst talar om att satsen är fullständig. FT-partiklarna kan endast förekomma i fullständiga satsstrukturer och kan således agera tecken på en finit form. Ordformer som normalt inte tolkas som verbala kan få verbal betydelse vid förekomsten av en FT-partikel, vilket tyder på att förekomsten av en FT-partikel talar om att predikatet har typiskt verbala funktioner vilket i sin tur är ett tecken på finithet.

Att tala om finithetskriteriet gällande subjektmarkering applicerat på trumái kan verka lönlöst till en början, då språket beskrivs som isolerande. Det verkar dock som att den beskrivningen är undermålig och att det finns en hel del som tyder på att kriteriet kan uppfyllas ändå, vilket ger ett möjligen tydligare finithetstecken än FT-partiklarna. Eftersom trumái är ergativt till strukturen är det svårt att applicera de vanliga termerna för subjekt och

objekt på argumenten, då transitiviteten hos verbet spelar roll för kasusmarkeringarna (se 3.1.1). Den enda argumentmarkering som öppet förekommer i trumaí är den så kallade *-n/-e*-klitikan som uttrycker 3Abs på verbet då det öppna Abs-argumentet saknas. Genom att *-n/-e*-klitikan endast appliceras på verb med prototypiska verbfunktioner är dess förekomst ett bra tecken på en finit verbform. Då förekomsten av en *-n/-e*-klitika kopplar verbet till ett argument i satsen kan det sägas vara ett tydligt tecken på finithet, men då det handlar om en ergativ struktur är det rimligare att för trumaí definiera kriteriet som *absolutivkongruens* eller *personkongruens* än *subjektskongruens*.

Imperativformerna är generellt något som orsakar besvär inom finithetsforskningen. Imperativsatser tolkas som fullständiga och självständiga, men saknar vanligtvis uttryckt subjekt och argumentkongruens på verbet. I trumaí fungerar imperativsatser så att en partikel föregår verbet. Det intressanta är att det tycks finnas en distribution av de olika formerna av partikeln som sammanfaller med absolutivargumentets person och animathet. Eftersom subjektet rent semantiskt tolkas som andraperson (dvs. den/de tilltalade) men inte uttrycks öppet blir det svårt att hävda att det finns en subjektskongruens på partikeln. Däremot är partikeln densamma för intransitiva som för reflexiva transitiva strukturer, varför det finns ett sammanfall gällande absolutivargumentet. Uppdelningen i animathet i en icke-reflexiv transitiv struktur gäller också absolutivargumentet (dvs. O-argumentets animathet). På samma grunder som med *-n/-e*-klitikan kan man hävda att distributionen av partiklar är ett uttryck för personkongruens, där det för trumaí är absolutiv som tycks vara det markerade. Detta är alltså ytterligare ett tecken på att kriteriet gällande personkongruens uppfylls och således att det finns en finithetsdistinktion i trumaí som kan påvisas genom den klassiska definitionen och dess kriterier.

Skillnaden mellan huvudsats och bisats i trumaí verkar följa det vanliga kriteriet för distinktionen, nämligen att den ena satsen (bisatsen) har en funktion i den andra satsen (huvudsatsen). Huruvida den underordnade satsen har en finit eller infinit struktur varierar mellan olika satstyper. Vissa underordnade satser har ett verb som betar sig prototypiskt och har en struktur som är identisk med den hos en självständig sats, varför man kan säga att det handlar om en finit sats som fyller en funktion i en annan finit sats – dessa är direkttalsbaserade satser, temporala/konditionala bisatser, avsiktsbisatser samt kausala bisatser. Andra typer av satser har verb som har tappat sin prototypiska verbfunktion varför formen på verb/sats inte längre liknar den hos en självständig sats fullt ut – dessa är dativ- och absolutivkomplementsatser, temporala bisatser med *-ki/-tl*-markör samt simultana bisatser.

Verbet i dessa satser tycks ha hamnat i periferin av sin lexikala kategoris funktioner och formen på verb och sats tolkas som infinit. Den interna strukturen och finitheten hos en sats är alltså inte det som skiljer huvudsats från bisats. Snarare handlar det om vilken funktion satsen fyller i ett yttrande, där de underordnade satserna markeras speciellt (med fria morfem eller klitikor) för att tala om vilken funktion de fyller i huvudsatsen.

Sammanfattningsvis kan man säga att distinktionen mellan finita och infinita konstruktioner i trumái existerar. Denna distinktion kan urskiljas genom att möjligheten att inkludera en FT-partikel i en konstruktion och/eller markera ett frånvarande absolutivargument betyder att konstruktionen är finit. Om det är omöjligt att inkludera en FT-partikel i en konstruktion eller markera ett frånvarande absolutivargument betyder det att verbet (om det finns något) inte betar sig prototypiskt och att konstruktionen är infinit. Detta gäller dativkomplementsatser (3.6.1), absolutivkomplementsatser (3.6.2), temporala bisatser med markören *-ki/-tl* (3.6.5) och simultana bisatser (3.6.6). Det är alltså endast verb med typiska verbegenskaper som kan uppfylla kriterierna, men även om FT-partikel och/eller absolutivmarkör inte *måste* finnas representerat så är det alltså *möjligheten* att kunna applicera dessa som är det avgörande. För imperativkonstruktioner fungerar kriteriet gällande frånvarande absolutivargument så länge man tolkar distributionen av partiklarnas former enligt diskussionen under avsnitt 4.3, då dessa baseras på person och animathet hos absolutivargumentet och således uppfyller kravet om absolutivkongruens.

Tabell 2. Finithetskriterier för satser i trumái.

Satstyp:	Egenskap:	Kan uppvisa Abs-kongruens	Kan innehålla FT-partikel	Får ingen nominal morfologi
Dativkomplementsats		-	-	-
Absolutivkomplementsats		-	?	-
Direkttalsbaserad sats		+	?	+
Temporal/konditional bisats		+	+	+
Temporal bisats med <i>-ki/-tl</i> -markör		-	?	-
Simultan bisats		-	?	-
Avsiktsbisats		+	+	+
Kausal bisats		+	+	+
Imperativsats		+	?	+
Påståendesats		+	+	+

Tabell 2 visar de huvudsakliga kriterierna som en sats ska uppfylla för att visa att dess verb fungerar prototypiskt samt att konstruktionen är finit. Det visar sig att kriteriet gällande absolutivkongruens är det starkaste samt att det kriteriet sammanfaller helt med kriteriet

gällande frånvaron av nominal morfologi. Således blir det tydligt att det endast är de mer prototypiska verbformerna som kan kongruera med absolutiv och då visa sig vara finita. För imperativ är det inte verbet i sig som uppvisar absolutivkongruens, men däremot gör satsens imperativpartikel det, varför satsen kan räknas vara finit. Det finns även ett nära samband mellan absolutivkongruens och möjlighet för FT-partikel att förekomma i satsen, vilket ytterligare tyder på att det handlar om tecken på finithet. Det som gör att överensstämmelsen inte är fullständig grundas i att Guirardello (1999) inte ger information om alla möjliga användningsområden för FT-partiklarna, varför några rutor markerats med frågetecken (?).

Det tycks i princip räcka med verbets möjlighet att kongruera med absolutiv för att avgöra finitheten hos en sats (förutom för imperativ där detta uttrycks på partikeln). Detta kriterium stämmer dessutom väl överens med kriterierna om FT-partikel och frånvaro av nominal morfologi. Slår vi samman de tre kriterierna för alla satstyper ser vi att två plusvärden räcker för att klassas som finit, där det för många även gäller att alla tre kriterierna uppfylls. Resultatet i finithetsdistinktionen syns i tabell 3 nedan:

Tabell 3. *Finita och infinita satser i trumái.*

Satstyp:	Finit:
Påståendesats	+
Imperativsats	+
Direkttalsbaserad sats	+
Temporal/konditional bisats	+
Avsiktsbisats	+
Kausal bisats	+
Dativkomplementsats	-
Absolutivkomplementsats	-
Temporal bisats med -ki/-tl-markör	-
Simultan bisats	-

En konstruktion som har möjligheten att stå som självständig sats i trumái är finit, men en underordnad sats behöver för den skull inte vara infinit. Kriterierna för att en sats ska kunna stå som självständig är att dess verb beter sig prototypiskt, varpå satsen *ska kunna* uttrycka absolutivkongruens (i en icke-negerad konstruktion under rätt personförutsättningar).

4.5 Framtida forskning

Genom denna uppsats har olika tecken på och kriterier för finithetsdistinktionen i trumaí listats. Det har visats att det finns en möjlighet att göra en finithetsdistinktion i trumaí baserad på flera av de klassiska kriterierna för finithetsdefinitionen. Uppsatsen syftar till att vara ytterligare ett komplement till finithetsforskningen i ett större perspektiv.

För i synnerhet en punkt har språkmaterialet inte varit fullt tillräckligt, nämligen FT-partiklarnas möjliga förekomst i vissa underordnade satser, varför det skulle kunna vara önskvärt att införskaffa mer språkmaterial för att kunna inkludera den informationen i analysen och fortsätta argumentationen fullt ut.

I övrigt uppmuntras fortsatta undersökningar på finithetsfenomen i andra språk för att ge en så bred och varierad grund som möjligt för all framtida forskning om finithet och dess förhållande till den klassiska definitionen.

5. Referenser

Tryckta källor

Anderson, J. M. (2007). Finiteness, mood and morphosyntax. *J. Linguistics* 43, 1-32.
Cambridge University Press

Crystal, D. (1997). *The Cambridge Encyclopedia of Language, 2nd ed.* Cambridge:
Cambridge University Press.

Giorgi, A., Pianesi, F. (1997). *Tense and Aspect – From Semantics to Morphosyntax.* Oxford:
Oxford University Press.

Guirardello, R. (1999). *A Reference Grammar of Trumai.* Ph.D. Thesis. Rice University.
Houston, Texas.

Koptjevskaja-Tamm, M. (1994). Finiteness. I: Asher, R. (Red.), *The Encyclopedia of
Language and Linguistics*, 1245-1248. Pergamon Press & Aberdeen University Press.

Nikolaeva, I. (2007). Constructional Economy and non-finite independent clauses. I:
Nikolaeva, I. (Red.), *Finiteness: Theoretical and empirical foundations*, 138-180. Oxford:
Oxford University Press.

Elektroniska källor

Barron, J. (2000). The morphosyntactic correlates of finiteness. Butt, M., Holloway King T.,
(Red.) *Proceedings of the LFG00 Conference*, 1-19. Berkeley. CSLI Publications. Hämtat
från: <http://csli-publications.stanford.edu/LFG/5/lfg00barron.pdf>, 2008-04-21

Cowper, E. (2002). Finiteness. University of Toronto. Hämtat från:
<http://www.chass.utoronto.ca/~cowper/Cowper.finiteness.pdf>, 2008-02-01.